

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Televizyonlarda, hem de Kral TV gibi 'lanetli' kanallarda izlenen, o anlamsız ve garip 'klip'lerin aslında çok önemli bir işlevi var. Bu, işin, görsellikle, görsel kültürle ve ona bağlı zihinsel yapılarla olan ilişkisinden

kaynaklanan bir durumdur. Şarkılara çekilmiş küçük filmlerde ortaya çıkan estetik görünüşün yıllarca Türk sineması aracılığıyla geliştirilen estetik anlayışa ciddi bir seçenek oluşturduğu söylenebilir. Bu kliplerde görülen şey, aslında bir 'anlamsız'dan, bir 'saçma'dan öte bir şey değildir. Gösterilen film ne müzik ve onun sözel ifadesiyle bir ilişki kurmaktadır ve ne de kendi içinde bağlantıları tamamlanmış bir sürekliliğe sahiptir. Fakat bu 'başıboşluk' önemlidir. Şundan...

Türkiye'de yaygın görsel iletişim alanlarında üretilen görsellik oldukça ilkel ve homojen bir anlayışa dayanır. Bu, 'tekabüliyet' kavramı etrafında gelişen bir yaklaşımdır. Gerek Türk filimlerinde gerekse televizyonda yapılan

Belki yeni bir görsellik

programlarda daima göstergeyle gösterilen ve gösteren arasında kopmaz bir ilişki kurulur. Sanatçının eylem olarak yaptığıyla onun anlamı bölünemeyecek biçimde birbirine bağlıdır. 'Ben' diyen kişi mutlaka kendisini gösterir; sevgili deyince daima karşısındakini işaret eder. Filmlerde de olayla onun aşamaları, içinde yer aldığı mekân ve edip eyleme biçimi arasında bu beraberlik sağlanır.

Bu, ilkel bir anlayıştır. Çünkü, sanatın esas amacı olan dolayım meselesini ortadan kaldırmaktadır. Zihinsel gelişim, birbirinden kopuk olgular arasında bağlantı kurmakla ilgilidir. Sanatsal ifade gelişiminin de bundan bağımsız olmayacağı bellidir. Bu sorunun gelip dayandığı son nokta da üstgerçekçilik (sürrealizm). Ne var ki, oraya kadar gitmeye gerek yok.

Bir metinde anlatılanın, bir tabloda görülenin doğadaki karşılığının aynen bulunmaması üstgerçekçiliğe gelmeden önce de sağlanmış bir başarıdır.

Burada iki noktaya dikkat etmek gerekir.

Bu iş, belli bir noktaya kadar, bir zaman -mekân sorunudur. Çünkü, alışılmış, gündelik hayattaki zaman -mekân ilişkisi belli ve kategoriktir. İkincisi, meseleyi

bir noktadan alıp bir başka noktaya getiren ve ona sanatsal bir ifade özgüllüğü kazandıran husus imgelerdir. Bir imgenin gösterdiği şeyden kopukluğunun derecesi sanat tarihinin en önemli tartışmalarından birisini oluşturmuştur. Sanatın bir yalan, bir yapıntı, bir kurmaca oluşunun altında yatan neden de budur ve gene bu nedenle sanat gerçek bir şey değildir.

Aslında Doğu metafiziği bu bilince çok da yabancı olmamıştır. Çünkü, Doğu'nun mekân anlayışında da, imge üretiminde de gerçeklikten ciddi kopuşlar söz konusudur. Bu, bizdeki minyatürlerde, masallarda, bulmacalarda kolaylıkla izlenebilir. Ne var ki, 'modern' sanat bu gerçeği fark edememiş ve sanatla gündelik bilinç arasında bir bağ kurmaya çalışırken onu çocukça bir anlayışla bütünleştirmiştir.

Bu tekabüliyet bağının koparılması ve kategorik ilişkililik düzeninin parçalanması bundan sonrası için bir umuttur. Kaldı ki, onu hazırlayan süreç de geleneksel görsel estetikte artık bir tıkanma noktasına gelip dayanıldığını göstermektedir. Bu da, gerçekten kopuş olmasa bile gerçeğin dönüştürülerek verilmek istenmesiyle ilgilidir. Öyleyse, soru da o olmalıdır: Niçin?